
**Esborrany projecte del grup de treball de promoció d'oportunitats de salut de les persones majors
(Comissió de treball promoció de l'autonomia)**

«Catàleg de recursos, entitats i accions formatives en relació a la promoció de l'envelliment saludable a Mallorca»

Integrants del grup de treball:

M. Isabel Cuart	IMAS (coordinació grup de treball)
Caterina J. Massutí	IMAS (Llar Reina Sofia)
Margalida M. Albons	IMAS (Secció Foment Autonomia)
Elena Cabeza	Conselleria de Salut
Rosa Perelló	Fundació Balear d'Atenció a la Dependència
Pere Palou	Universitat de les Illes Balears
Maria E. Álvarez	Creu Roja
Eva M. López	Intress
Miquel Oliver	Col·legi Oficial de Metges
Isabel Román	Col·legi Oficial d'Infermeria
Susana González	Col·legi Oficial d'Infermeria
Edith Pérez	Col·legi Oficial de Terapeutes Ocupacionals
Alicia Leiva	Col·legi Oficial de Psicologia
Ana M. Muñoz	Col·legi Oficial de Fisioterapeutes
Gregorio Molina	Grup Sar Quavitae
Sofía Jiménez	Agrupació persones majors

1 Denominació de l'acció: «Catàleg de recursos, entitats i accions formatives en relació a la promoció de l'envelliment saludable a Mallorca»

2 Tipologia de l'acció: difusió i intercanvi d'experiències.

3 Justificació

Les tendències demogràfiques actuals apunten a un ràpid procés d'envelliment de la població. A Mallorca, actualment, hi resideixen 131.369 persones majors de 65 i més anys (dades IBESTAT 2014), un 17 % més que l'any 2004. Els darrers anys també ha augmentat significativament tant la proporció de la població major de 65 anys sobre la població total, com sobre la població menor de 16 anys (índex d'envelliment).

El darrer segle, la població que ha arribat als seixanta-cinc anys a la nostra comunitat s'ha multiplicat quasi per cinc i el seu pes relatiu s'ha duplicat. Es creu que cap al 2017, a les Balears, la proporció de persones majors de seixanta-cinc anys superarà per primera vegada la de les persones menors de setze anys (Carretero, 2009) i pot arribar a representar, en un futur no gaire llunyà, quasi un terç de la població total (IMSERSO, 2009).

Segons l'Eurostat (2011) no hi ha hagut cap precedent històric en el qual la distribució de la població s'hagi apropat a la forma de piràmide inversa, és a dir, on els grups de població gran hagin estat més nombrosos que els de població jove.

Davant aquest panorama demogràfic, l'Observatori de les Persones Majors de Mallorca s'ha plantejat la necessitat de potenciar estratègies efectives en prevenció, ja que millorarien la qualitat de vida de les persones majors, augmentarien l'esperança de vida lliure de discapacitat i reduirien les despeses econòmiques i socials (Larson *et al.*, 2006).

Per això, els professionals integrants al grup de treball de promoció d'oportunitats de salut de la comissió de treball de promoció de l'autonomia de l'Observatori, s'han reunit en un espai d'anàlisi i debat sobre aquesta situació. Després d'aportar diferents perspectives i sensibilitats, han arribat a la conclusió que una necessitat prioritària, abans de dur a terme qualsevol tipus d'acció, és analitzar la situació actual, és a dir, saber quines són les iniciatives que ja es duen a terme, per la qual cosa s'acorda desenvolupar un catàleg de recursos, entitats i accions formatives en relació a l'àmbit d'envelliment saludable. Aquest «mapa de recursos» esdevindria una eina, no tan sols de difusió, sinó, també, de suport per

prendre decisions en matèria de programació i racionalització de programes i recursos que es fonamenten en l'evidència, per promocionar l'envelliment actiu.

Aquesta iniciativa respon a dos dels objectius proposats per l'Observatori:

- Impulsar iniciatives per fomentar l'envelliment actiu, per sensibilitzar la societat i promoure una imatge lliure d'estereotips, així com per millorar la protecció econòmica, jurídica i social de les persones grans.

- Establir diferents vies per difondre la informació i la formació, la qual cosa permeti conèixer millor la situació de les persones majors de Mallorca.

Per altra banda, també respon a dos articles de la Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears:

«Article 3. Objectius de les polítiques de serveis socials

L'actuació dels poders públics en matèria de serveis socials persegueix els objectius següents:

a) Millorar la qualitat de vida i promoure la normalització, la participació i la integració social, política, econòmica, laboral, cultural i educativa i de salut de totes les persones.»

«Article 7. Drets de les persones destinatàries dels serveis socials

Les persones destinatàries dels serveis socials tenen els drets següents:

[...]

b) Dret a rebre informació suficient i verídica, en termes comprensibles, sobre les prestacions i els recursos disponibles i sobre els requisits necessaris per accedir als serveis, i també sobre altres recursos de protecció social i sobre les competències de les administracions públiques en aquest àmbit. [...]

El concepte d'envelliment saludable està íntimament relacionat amb la definició d'envelliment actiu que proposa l'Organització Mundial de la Salut (2002, p. 12): «Procés d'optimització d'oportunitats per a la salut, la participació i la seguretat que permeten garantir la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen». Aquesta definició incideix en la vessant preventiva i de promoció de la salut, vessant que les polítiques públiques han de prioritzar.

A Espanya, on hi ha una elevada esperança de vida, paradoxalment hi ha una baixa prevalença d'envelliment actiu en comparació amb altres països comunitaris (Montero-López *et al.*, 2015), aquest fet també justifica la necessitat d'identificar quines actuacions d'aquest tipus es duen a terme al nostre territori, per impulsar i difondre les iniciatives d'impuls de l'envelliment actiu consistents amb evidència disponible. En aquest sentit, Herrera, Muñoz i Martín, (2011, p. 156) indiquen que:

«A totes les comunitats autònomes hi ha mancança de sistemes d'informació unificats que permetin tenir accés a les característiques i les dades d'activitat dels programes[...] és necessari que les institucions públiques entenguin la conveniència d'aportar els resultats de manera pública, sistemàtica i transparent. A través de les dades obtingudes i d'altres experiències, convé desenvolupar més investigacions que generin consens i estableixin els criteris mínims que han de complir els programes en termes de freqüència, durada, implicació, participació[...] per a la correcta i eficaç promoció de l'autonomia personal[...] en definitiva, per desenvolupar programes de promoció de l'autonomia personal, al col·lectiu de majors s'haurien de prioritzar aquelles mesures que "acreditin" reforçar clarament el benestar físic, mental, emocional i social, fonamentades en l'evidència científica i sota els principis d'equitat i accessibilitat.»

Això reforça encara més la necessitat que hi ha a Mallorca, de què es duguin a terme accions per conèixer, analitzar i difondre les iniciatives de promoció d'envelliment saludable que repercuten realment sobre la qualitat de vida de les persones majors.

4 Breu descripció del projecte

El projecte consisteix en fer un catàleg de recursos, entitats i accions formatives relacionats amb la promoció de l'envelliment saludable, abastant tots els àmbits: físic, mental i social.

En una primera fase s'elaboraria el catàleg de recursos en versió digital, s'hi recolliria de forma sistematitzada la descripció, les dades de contacte i la informació de la ubicació i la temporalització de les diferents iniciatives que s'hi duen a terme.

En una segona fase es difondria aquest catàleg i les iniciatives que recull en una jornada que es podria organitzar a diferents indrets de l'illa per facilitar la participació de la població major de Mallorca.

5 Objectius del projecte

Objectius generals	Objectius específics
Promoure estils de vida saludable per preveure o retardar les situacions de dependència.	Donar a conèixer els recursos de promoció d'envelliment saludable adreçats a la població major de Mallorca.
	Garantir la igualtat d'oportunitats, garantir l'accés a la informació i als recursos i activitats per potenciar l'envelliment saludable.
	Impulsar la participació de les persones majors de Mallorca en iniciatives de formació i oci actiu per potenciar-ne la salut física i mental.
Integrar les perspectives i aportacions dels agents socials, les entitats i els professionals sobre l'envelliment actiu i saludable.	Potenciar la col·laboració entre els professionals, les entitats i les administracions per promoure l'envelliment actiu i saludable.
	Potenciar la coordinació sociosanitària i educativa en relació a l'envelliment saludable i la prevenció de la dependència.
Desenvolupar activitats i recursos de qualitat.	En funció dels recursos recollits en el catàleg, optimitzar i racionalitzar les accions per promocionar l'envelliment saludable.
	Promoure la qualitat a l' oferta d'activitats i recursos, l'efectivitat dels quals estigui fomentada en evidències.

6 Mètodes de recollida i anàlisi de les dades

S'elaborarà un model de fitxa per recollir la informació sobre la tipologia d'activitat, títol, descripció, destinataris, adreça, telèfon, correu electrònic, enllaç amb la pàgina web, horaris/temporalització, i nom i dades de l'entitat o persona de contacte responsable de l'activitat.

Les entitats que participen en el Ple de l'Observatori i les comissions de treball hauran de facilitar les dades per omplir les fitxes amb els seus programes o els recursos amb què comptin en relació a l'envelliment saludable. Paral·lelament, les persones responsables dels serveis socials municipals hauran d'aportar informació sobre els programes i recursos dels seus municipis. Tota aquesta informació s'haurà de creuar per redactar un document final amb totes les fitxes categoritzades, que s'hauran de revisar anualment.

7 Tipologia d'activitats o de materials de difusió i característiques i nombre de destinataris

El catàleg de recursos serà en suport informàtic, i es podran fer fitxes en model PPT, i després passar-les a PDF i penjar-les com a enllaç al blog de l'Observatori, o bé proposar una possible col·laboració gratuïta de l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears per dissenyar el format del catàleg.

Quant a les accions de difusió, es podria organitzar una jornada a diferents indrets de Mallorca (per exemple: Palma, Inca, Manacor), en les quals s'explicaria què es el catàleg, com accedir-hi i algunes entitats podrien explicar les seves propostes per fomentar l'envelliment saludable.

En ambdós casos, els destinataris potencials són les persones majors de Mallorca (actualment, són 131.369 persones de 65 i més anys), així com els professionals que treballen en atenció i suport a aquest col·lectiu, que són els que els poden facilitar la informació sobre els recursos.

En cas de dur a terme les jornades de difusió, el nombre de destinataris dependrà de l'aforament del local on es facin (entre 200 i 400 persones aprox.).

8 Recursos: materials, humans i econòmics

L'objectiu és minimitzar les despeses sense minvar l'impacte, fomentant les xarxes de col·laboració:

- Recursos materials: material fungible i informàtic, locals per a les reunions, locals per l'acció de difusió del catàleg.
- Recursos humans: membres de la comissió de treball que col·laborin en l'elaboració del projecte, i membres de les entitats que formen part del Ple de l'Observatori i d'altres que col·laborin aportant les dades dels programes que s'inclouran en el catàleg.
- Recursos econòmics:
 - i. L'IMAS aportarà els locals per a les reunions, així com part de la jornada de la dinamitzadora de la comissió de treball per elaborar el projecte.
 - ii. Les entitats membres de les comissions de treball i el Ple aportaran el temps dels tècnics perquè puguin assistir a les reunions i fer tasques puntuals per desenvolupar el projecte. També col·laboraran amb la cessió d'espai, si cal, per a la difusió dels resultats.
 - iii. Per això, les úniques despeses econòmiques extraordinàries, serien, si es du envant, les derivades de les accions de difusió del catàleg, que podrien oscil·lar entre 500 i 2.000 euros, en funció del nombre de jornades de difusió.

9 Temporalització: cronograma període 2015-2017

- En una primera fase s'elaboraria el catàleg de recursos, en versió digital: primer semestre de 2016
- En una segona fase es duria a terme la difusió d'aquest catàleg/ o de les iniciatives que inclou: segon semestre de 2016 (es podria aprofitar la setmana al voltant del Dia Internacional de les Persones Majors).

10 Avaluació

S'ha començat a fer una avaluació *ex ante*, amb un fòrum comunitari amb els integrants del grup de treball de promoció d'oportunitats de salut de la comissió de treball de promoció de l'autonomia de l'Observatori, per prioritzar entre els projectes proposats i valorar la viabilitat tècnica del projecte que es triï. Aquesta avaluació finalitzarà quan els membres del Ple de l'Observatori valorin també la conveniència d'implantar el projecte.

S'implementarà una avaluació concurrent amb la qual es revisarà com es desenvolupa el projecte, per valorar si cal reprogramar qualche element o acció.

Per finalitzar, es farà una avaluació *ex post*, per comprovar si s'han assolit els objectius i per valorar-ne l'impacte i la cobertura.

11 Referències bibliogràfiques

- Carretero, S. (2009). «L'envelliment a les Illes Balears: perfil demogràfic de la població de seixanta-cinc anys o més». A Orte, C. *Anuari de l'envelliment. Illes Balears 2008*. Palma: Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i Universitat de les Illes Balears.
- Eurostat (2011). *Activ ageing and solidarity between generations. A statistical portrait of the European Union 2013*. Belgium: European Union.
- Herrera, E., Muñoz, I., Martín, V. (2011). *Políticas en Salud Pública: Experiencias españolas en la promoción de la autonomía personal en las personas mayores*. Gaceta Sanitaria, 25, 147–157.
- Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO), (2009). *Informe 2008. Las personas mayores en España*. Madrid: IMSERSO.
- Larson, E.B., Wang, L., Bowen, J.D., McCormick, W.C., Teri, L., Crane, P. i Kukull, W. (2006). «Exercise is associated with reduced risk for incident dementia among persons 65 years of age or older». *Annals of Internal Medicine*, 144, 73-81.
- Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears (BOIB núm. 89, de 18 de juny de 2009).
- Montero-López, M., López-Giménez, M., Acevedo-Cantero, P., i Mora-Urda, A. I. (2015). «Envejecimiento saludable: perspectiva de género y de ciclo vital». A: *European Journal of investigation in health, psychology and education*, 1(1), 55-63.
- World Health Organization (2002). *Active Ageing: A Policy Framework*.